

ΓΕΥΜΑ ΜΕ ΤΗΝ «Κ»	ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ	ΙΣΤΟΡΙΑ	ΠΑΙΔΕΙΑ	ΙΔΕΕΣ	ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ	ΥΓΕΙΑ	ΜΟΔΑ	ΑΘΛΗΤΙΚΑ	ΚΑΙΡΟΣ
------------------	--------------	----------------	---------	-------	------------	-------	------	----------	--------

Το μεγάλο πείραμα του Νιου Ντιλ

Η οικονομική πολιτική του προέδρου Ρούζβελτ ανακούφισε τις δοκιμαζόμενες από τη Μεγάλη Ύφεση ΗΠΑ

77
χρόνια
πριν

Επιμέλεια: **ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΧΕΛΙΔΟΝΗΣ**

Από το 1929 μέχρι το 1933 η Μεγάλη Ύφεση είχε εκτοξεύσει την ανεργία στις ΗΠΑ από 4% σε 25%, ενώ η βιομηχανική παραγωγή είχε μειωθεί κατά ένα τρίτο. Μετά την ανάληψη της προεδρίας των ΗΠΑ, ο Φράνκλιν Ντελάνο Ρούζβελτ υποσχέθηκε «μία Νέα Συμφωνία (New Deal) για τον αμερικανικό λαό». Το Νιου Ντιλ ήταν ένα μεγάλο πείραμα που άρχισε το 1933, μία σύνθεση μέτρων για να αντιμετωπιστούν τα τρέχοντα οικονομικά προβλήματα της χώρας, αλλά και μία μεταρρύθμιση με μακροχρόνιο ορίζοντα, που αποσκοπούσε στην αποφυγή νέας κρίσης στο μέλλον. Με το

Νιου Ντιλ, ο έλεγχος της ομοσπονδιακής κυβέρνησης επί της οικονομίας και της προσφοράς χρήματος αυξήθηκε, όπως και οι παρεμβάσεις στον βιομηχανικό τομέα, καθώς και στον έλεγχο των τιμών και της αγροτικής παραγωγής. Η ομοσπονδιακή κυβέρνηση εξελίχθηκε σε «διαίτητη» στον ανταγωνισμό των διαφορετικών στοιχείων της αμερικανικής κοινωνίας. Μέχρι το τέλος της δεκαετίας του '30 οι επιχειρήσεις θα συναγωνίζονταν για επιρροή ένα ολοένα ισχυρότερο συνδικαλιστικό κίνημα. Η Ύφεση συνέχισε μειούμενη μέχρι και την είσοδο των ΗΠΑ στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, το 1941. Τότε οι τεράστιες πολεμικές δαπάνες διπλασίασαν το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν. Σήμερα ο Αμερικανός πρόεδρος Μπαράκ Ομπάμα δέχεται

πυρά για τις δηλώσεις του υπέρ της ενίσχυσης των επενδύσεων σε υποδομές την επόμενη δεκαετία. Οι επικριτές του αναφέρουν ότι πρόκειται για εξασφαλισμένη τώνωση, επειδή τα έργα υποδομών χρειάζονται χρόνο για να ξεκινήσουν και δεν δίνουν άμεση ώθηση στην οικονομία. Οι υποστηρικτές του υπενθυμίζουν τα μαζικά έργα υποδομής επί Νιου Ντιλ, όπως η κατασκευή αυτοκινητόδρομων, τα οποία απασχόλησαν εκατομμύρια ανέργους και βελτίωσαν την παραγωγικότητα. Σήμερα ένα αναπτυξιακό έργο μπορεί να είναι ένας ακόμη δρόμος, μπορεί όμως και να αφορά αυτό που πολλοί πα συζητούν - ένα «Πρόσνο Νιου Ντιλ» για την επιτυχή μετάβαση κοινωνιών και οικονομιών στον 21ο αιώνα των περιβαλλοντικών προκλήσεων.

Ηπια αλλά σταθερή πορεία ανάκαμψης σε τρεις φάσεις

Του **ΜΙΧΑΗΛ ΨΑΛΙΔΟΠΟΥΛΟΥ***

Το **Νιου Ντιλ** (= Νέα Συμφωνία) είναι μια έκφραση που χρησιμοποιήσε ο Φράνκλιν Ντελάνο Ρούζβελτ στην πρώτη ομιλία προς τον αμερικανικό λαό μετά την ανάληψη της προεδρίας των ΗΠΑ τον Μάρτιο του 1933. Ηθελε να σηματοδοτήσει ότι εγκαινίαζε μια άλλη πολιτική από εκείνη όλων των προκατόχων του και ειδικότερα του προηγούμενου προέδρου Χέρμπερτ Χούβερ. Η, άρρητη, «παλιά συμφωνία», από την οποία ο Ρούζβελτ ήθελε να αποστασιοποιηθεί, επέβαλε ένα «ελάχιστο» ομοσπονδιακό κράτος στην οικονομία και μια παθητική αναμονή, οι αγορές να ηρεμήσουν από μόνες τους και η οικονομική δραστηριότητα να ανακάμψει μέσα από αποφάσεις που θα έπαιρναν οι επιχειρήσεις όταν οι ιδίες θα έκριναν. Η κυβέρνηση Χούβερ, υποκύπτοντας σε ειδικά συμφέροντα και προκειμένου να αντιμετωπίσει την κρίση, εφάρμοσε το 1930 την πρόταση των γερουσιαστών Hawley και Smoot αυξάνοντας τους δασμούς κατά 33%. Έτσι πίστευε ότι προστάτευε την αμερικανική επιχειρηματικότητα. Παράλληλα επεδίωξε την αύξηση της φορολογίας, έτσι ώστε να ισοσκελιστεί ο προϋπολογισμός του οποίου οι εισπράξεις είχαν μειωθεί πίσω. Γενικότερα, έγιναν προσπάθειες για περικοπή δημοσίων δαπανών και για δημιουργία θετικού, αισιόδοξου κλίματος για τις επιχειρηματικές δραστηριότητες. Η νομοματική πολιτική παρέμενε περιοριστική, με τα δανειακά κεφάλαια για επενδύσεις να συρρικνώνονται. Η κατάσταση όμως της οικονομίας χειροτέρευε. Η ανεργία είχε φθάσει από 4% το 1929 σε 25% και, παρά την παλλαϊκή απαίτηση «να γίνει κάτι», η οικονομική πολιτική περιέμενε τις αγορές να ορθοποδούν μόνες τους.

Εποχιακή εργάτρια με τα παιδιά της τον καιρό της Ύφεσης στην Καλιφόρνια.

Μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και λόγω της προόδου που είχε συντελεστεί σε επίπεδο οικονομικής θεωρίας, η οικονομική πολιτική του Νιου Ντιλ αναγορεύτηκε σε πυξίδα χειρισμού οικονομικών κρίσεων και κοινωνικών σταθεροποιήσεων παγκοσμίως. Οι εκλογικές επιτυχίες του Ρούζβελτ, το χάρισμα της επικοινωνίας που διέθετε και η εγγύτητα των ενεργειών του προς τα συμφέροντα της μεσαίας τάξης πιστοποιούν την κοινωνική αποδοχή της πολιτικής του.

Τα προγράμματα του Νιου Ντιλ ταξινομούνται στην ιστοριογραφία σε τρεις κατηγορίες: προγράμματα ανακούφισης, προγράμματα ανασυγκρότησης και προγράμματα μεταρρύθμισης. Στο πρώτο Νιου Ντιλ δόθηκε έμφαση στην ενίσχυση της αγοραστικής δύναμης των νοικοκυριών μέσω αναδιανομής του εισοδήματος και ανάληψης από το κράτος δράσεων που δημιουργούσαν εισοδήματα. Στο δεύτερο, και λόγω της εμπειρίας του 1937-8, η έμφαση δόθηκε στη σταθεροποίηση του οικονομικού συστήματος και η δημοσιονομική πολιτική αναδείχθηκε στο κατ'εξοχήν εργαλείο παρεμβάσεων. Η εμπιστοσύνη των πολιτών προς το οικονομικό σύστημα και η λειτουργία της οικονομίας σε ένα συντονισμένο, ήρεμο οικονομικά, περιβάλλον ήταν ο απώτατος στόχος της πολιτικής.

Συνεργείο της Διοίκησης Έργων (Works Progress Administration) εν ώρα εργασίας. Η WPA ήταν η μεγαλύτερη υπηρεσία του Νιου Ντιλ, η οποία τον καιρό της Μεγάλης Ύφεσης απασχολούσε εκατομμύρια ανέργους στην κατασκευή δημοσίων έργων, όπως δρόμους, σχολεία, νοσοκομεία κ.λπ. Μέχρι την παύση της από το Κογκρέσο αλλά και από την απασχόληση σχετιζόμενη με τον πόλεμο το 1943, η WPA ήταν ο μεγαλύτερος εργοδότης στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής.

Η κρίση του 1929 ήταν όντως μια μεγάλη πρόκληση για την οικονομική πολιτική όλων των χωρών του κόσμου. Τη μεγαλύτερη στροφή σε πειραματισμό και νεωτερικές παρεμβάσεις έκαναν οι κυβερνήσεις Ρούζβελτ με το Νιου Ντιλ.

Συνοπτικά το Νιου Ντιλ ήταν μια σύνθεση, ένα μωσαϊκό μέτρων πολιτικής, για να αντιμετωπιστούν τα τρέ-

Το πρωτοσέλιδο των New York Times στις 8 Μαΐου 1933 έγραφε: «Ο Ρούζβελτ υποδέχεται "συνεργασία" με τους επιχειρηματίες, τους αγρότες και τους εργαζομένους, για να προσφέρει κέρδη και υψηλότερους μισθούς».

Με την έκφραση «Νιου Ντιλ» ο Ρούζβελτ (δεξιά στη λιμουζίνα, την ημέρα ορκωμοσίας του) εγκαινίαζε μια άλλη πολιτική από εκείνη του προηγούμενου προέδρου Χούβερ (αριστερά). Η κυβέρνηση Χούβερ εφάρμοσε το 1930 την πρόταση των γερουσιαστών Hawley και Smoot (κάτω, αριστερά και δεξιά αντιστοίχως) αυξάνοντας τους δασμούς κατά 33%.

Επίδραση μέχρι τη δεκαετία του '80

Η πορεία του Νιου Ντιλ ήταν αμφιλεγόμενη και η υλοποίησή του δεν ήταν μια γραμμική πορεία προς την οικονομική πρόοδο. Ίδωμένα ως σύνολο και εκ των υστέρων, τα μέτρα αυτά δίκαια χαρακτηρίζονται πρωτοπορικά. Έβλυν τις βάσεις για παρόμοιες παρεμβάσεις μεταπολεμικά σε όλον τον κόσμο και η επίδρασή τους ήταν παρούσα μέχρι και τη δεκαετία του 1980 (η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς απασχολήθηκε επί προεδρίας Μπους υιού). Κυρίως έδειξαν ότι η ανάληψη πρωτοβουλιών στην οικονομική πολιτική σε χρονίζοντα προβλήματα μεγάλης εμπέλειας είναι προτιμότερη από την παθητική αναμονή στην επίλυση τους από την αγορά. Στη φύση η βροχή πάνα κάποτε σταματάει (αν και οι μουσώνες διαρκούν πολύ). Ενδιάμεσα μπορεί να υπάρχουν καταστροφές, πλμμύρες και ανθρώ-

πινες απώλειες. Στην οικονομία, η επίκληση της αναμονής δεν εγγυάται την αυτόματη επιστροφή σε πιο καλές μέρες. Αντίθετα, πολλά εξαρτώνται από την ψυχολογία νοικοκυριών και επιχειρήσεων και αυτή δεν αντέχει οικονομικές αναποδιές μεγάλης κλίμακας που καταλύουν την κοινωνική συνοχή. Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία σε σύγχρονες κοινοβουλευτικές δημοκρατίες. Ο Ρούζβελτ το κατάλαβε νωρίς και έδρασε ανάλογα.

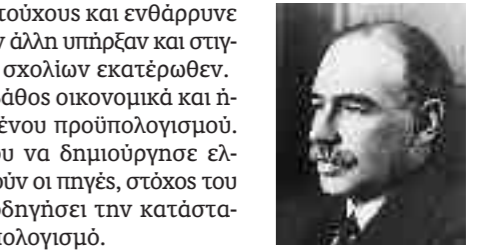
Θεωρία και πράξη

Η μεγάλη καινοτομία στην Οικονομική Επιστήμη κατά τον μεσοπόλεμο ήταν η δημοσίευση της «Γενικής Θεωρίας» του Κένυς το 1936. Επειδή σε αυτήν τονίζεται η σημασία της ψυχολογίας του επενδυτή, η ανάγκη κοινωνικοποίησης των επενδύσεων και η πρωταρχική σημασία της δημοσιονομικής πολιτικής για τη σταθεροποίηση της οικονομίας, κάποιοι υποστήριξαν ότι το Νιου Ντιλ αποτελούσε εφαρμογή της Κεϋνσιανής Θεωρίας στην πράξη. Η άποψη αυτή, παρότι λανθασμένη, επιβιώνει και επαυλαμβάνεται κατά καιρούς, ευτυχώς όχι στους ακαδημαϊκούς κύκλους. Είναι βέβαια σωστό ότι ο Κένυς σχολίαζε θετικά τις προσπάθειες του Ρούζβελτ να αναθεωρήσει την οικονομία. Στο ταξίδι του στις ΗΠΑ το 1935 είδε πολλούς κυβερνητικούς αξιωματούχους και ενθάρρυνε τις προσπάθειές τους. Από την άλλη υπήρξαν και στιγμές κριτικής και αρνητικών σχολίων εκατέρωθεν.

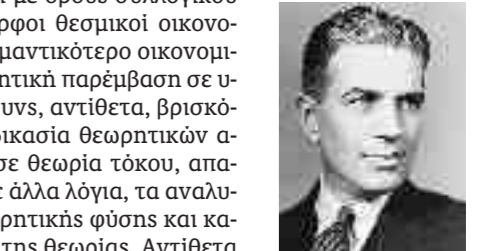

Και το Civilian Conservation Corps κατασκεύαζε δρόμους...

Κυριότεροι σύμβουλοί του ήταν οι Rexford Tugwell, Gardiner Means, Robert Morley και άλλοι. Ενώ δέχονταν την ιδιωτική πρωτοβουλία, ήταν και υπέρ του «συμμαζεψιάδων» της, από προγραμματιζόμενες αρχές που κινούνταν με όρους συλλογικού συμφέροντος. Ήταν ιδιόμορφοι θεσμικοί οικονομολόγοι που θεωρούσαν σημαντικότερο οικονομικό εργαλείο τη νομική-διοικητική παρέμβαση σε υφιστάμενους θεσμούς. Ο Κένυς, αντίθετα, βρισκόταν την ίδια εποχή σε διαδικασία θεωρητικών αναζητήσεων και κατέληξε σε θεωρία τόκου, απασχόλησης και χρήματος. Με άλλα λόγια, τα αναλυτικά του εργαλεία ήταν θεωρητικής φύσης και κατέληγε στην πολιτική μέσω της θεωρίας. Αντίθετα οι Νιου Ντιλέρς ήταν εφαρμοσμένοι οικονομολόγοι που πειραματίζονταν ώστε να βελτιώσουν μια δοσμένη δυσμενή κατάσταση. Η θεωρία μπορούσε κατά τους ίδιους να περιμένει. Προέκει η βελτίωση των εισοδημάτων των πολιτών.

Ο Κένυς σχολίαζε θετικά τις προσπάθειες του Ρούζβελτ στην οικονομία.

Εκ των κυριότερων συμβούλων του Ρούζβελτ ήταν ο Rexford Tugwell.

* Ο κ. Μιχάλης Ψαλιδόπουλος είναι καθηγητής της Ιστορίας Οικονομικών Θεωριών στο Τμήμα Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Οι κορυφαίες στιγμές

- 1** Απαγόρευση πληρωμών σε χρυσό και αναγκαστική παράδοση του στις τραπεζικές αρχές έναντι δολαρίων. Ενίσχυση του ρόλου της Κεντρικής Τράπεζας (Fed) στο τραπεζικό σύστημα.
- 2** Κλείσιμο των τραπεζών μέχρι να αποκτήσουν εικόνα της κατάστασής τους και άνοιγμά τους έπειτα από ομοσπονδιακές ενισχύσεις. Νέα νομοσχέδια περί λειτουργίας τους το 1933 και το 1935 έφεραν την ομοσπονδιακή εξασφάλιση των αποθεμάτων τους (Federal Deposit Insurance Corporation), ενώ δημιουργήθηκε η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς (Securities and Exchanges Commission) για τον έλεγχο των διαδικασιών στο χρηματιστήριο και της συμπεριφοράς των παικτών σε αυτό.
- 3** Δημιουργία του Civilian Conservation Corps, οργανισμού πρόσληψης και απασχόλησης ανέργων σε αναδασώσεις, αντιπλημμυρικά έργα, κατασκευή δρόμων και λοιπών υποδομών.
- 4** Η ομοσπονδιακή Διεύθυνση Επείγουσας Ανακούφισης διέθεσε ποσά για την περιθαλψη ανήμπορων να αυτοσυντηρηθούν.
- 5** Δημιουργία (κρατικής) Επιχείρησης για τη Χρηματοδότηση της Ανοικοδόμησης. Αντικείμενό της ήταν η παροχή ρευστότητας σε δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς και η παρακολούθηση υλοποίησης των έργων τους.
- 6** Με το Agricultural Adjustments Act (1933) ενισχύθηκε η γεωργία, έγιναν προσπάθειες εξορθολογισμού των καλλιέργειών και αργότερα, το 1938, εφαρμόστηκε το σύστημα της εγγύησης ελάχιστων τιμών για τα αγροτικά προϊόντα. Έτσι ενισχύθηκε ενεργά το αγροτικό εισόδημα.
- 7** Με το National Recovery Industrial Act ρυθμίστηκαν ζητήματα ανάκαμψης της βιομηχανίας καθώς και θέματα εργασιακών σχέσεων.
- 8** Ξεκίνησε η εισαγωγή συστήματος κοινωνικής ασφάλισης και καταβολής επιδομάτων ανεργίας, ενώ με το Wagner Act στο δεύτερο Νιου Ντιλ κατοχυρώθηκε νομοθετικά το δικαίωμα των εργατών να οργανώνονται σε συνδικάτα και να διαπραγματεύονται μισθούς.
- 9** Ιδρύθηκε η Αρχή της Κοιλιάς του Τενεσί. Η εταιρεία αυτή υλοποίησε για πρώτη φορά έργο περιφερειακής ανάπτυξης, διαμορφώνοντας τις κοίτες ποταμών, φτιάχνοντας φράγματα και παράγοντας ηλεκτρική ενέργεια προκειμένου να αναπτυχθεί και να ανακουφιστεί οικονομικά ο αμερικανικός νότος.